

**ПРОГРАМ ЗА ПОДРШКУ СОЦИЈАЛНОМ ПРЕДУЗЕТНИШТВУ И
СОЦИЈАЛНОЈ ЕКОНОМИЈИ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА ЗА ПЕРИОД
2026 - 2028. година**

**ГРАД КРАГУЈЕВАЦ
децембар 2025. године**

Садржај

I	УВОД	3
II	ВИЗИЈА	5
III	ОПИС ПРОГРАМА.....	5
IV	ПРАВНИ ОКВИР	8
V	МЕТОДОЛОГИЈА – ОПИС ПРИКУПЉАЊА И АНАЛИЗЕ ПОДАТАКА	10
VI	ЦИЉЕВИ И ЦИЉНЕ ГРУПЕ – РАЗЛОЗИ ЗА ИЗБОР СОЦИЈАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА	12
	SWOT анализа сектора социјалне економије, Крагујевац	13
	Резултати анкетања представника СЕ у Крагујевцу.....	17
	1. Идентификација правног субјекта	17
	2. Социјална предузећа и статус социјалног предузетништва	17
	3. Предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом (ОСИ).....	19
	4. Подршка Града Крагујевац представницима социјалне економије	21
VII	ПРОГРАМСКЕ МЕРЕ	22
VIII	ИЗБОР ПРОЈЕКТА/КОРИСНИКА, МЕХАНИЗМИ ПРАЋЕЊА И ИЗВЕШТАВАЊА	27
	1. Канали информисања	28
	2. Јавна расправа и учешће заинтересоване јавности	29
	3. „INFO дан“ за представнике социјалне економије.....	29
	4. Објављивање резултата	29
	5. Комуникација током реализације и извештавања	29
IX	ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КОРАЦИ У ПРИПРЕМИ, СПРОВОЂЕЊУ И ПРАЋЕЊУ ПРОГРАМА ЗА ПОДРШКУ СОЦИЈАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И СОЦИЈАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ	30
X	ЗАКЉУЧАК.....	31

Скупштина града Крагујевца, на основу члана 20. став 1. тачка 7. члана 32. став 1. тачка 4. у вези члана 66. став 3. Закона о локалној самоуправи ("Службени гласник Републике Србије", број 129/07, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. Закон, 47/18 и 111/21-др.закон), члана 26. став 1. алинеја 6. Закона о планском систему Републике Србије ("Службени гласник Републике Србије", број 30/18), члана 40. став 1. тачка 19. Статута града Крагујевца ("Службени лист града Крагујевца", број 8/19) и члана 120. став 2. Пословника Скупштине града Крагујевца ("Службени лист града Крагујевца", број 16/21), на седници одржаној 25. децембра 2025. године, доноси

ПРОГРАМ ЗА ПОДРШКУ СОЦИЈАЛНОМ ПРЕДУЗЕТНИШТВУ И СОЦИЈАЛНОЈ ЕКОНОМИЈИ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА ЗА ПЕРИОД 2026 - 2028. ГОДИНА

I УВОД

Град Крагујевац одликује релативно добра демографска ситуација у погледу кретања броја становника, просечне старости и образовне структуре, у поређењу са Републиком Србијом у целини. Са 171.186 становника Крагујевац је по величини први у Шумадији, а четврти у Републици Србији. Територију града чини 57 насељених места са 78 месних заједница. Од укупног број становника, 146.315 живи у граду док 24.871 становник живи у руралним подручјима¹.

Према подацима Републичког завода за статистику за 2022. годину број особа из осетљивих категорија становништва, теже запошљивих лица и/или лица којима је потребна системска подршка на територији града Крагујевац је²:

- Укупан број особа са инвалидитетом је 16.843 од тога 9.579 жена и 7.264 мушкараца.
- Укупан број младих до 30 година старости, који живе у градским насељима је 46.846, број младих особа женског пола је 23.260 а мушког пола је 23.586
- Укупан број младих до 30 година старости, који живе у руралним подручјима је 7.181 и то 3.467 младих особа женског пола и 3.714 особа мушког пола
- Укупан број особа старијих од 45 година који живе у градским насељима је 69.885 и то 31.764 мушкараца и 38.121 жена
- Укупан број особа старијих од 45 година који живе у руралним подручјима је 13.680 и то 6.766 мушкараца и 6.914 жена

Социјална економија и социјално предузетништво представља значајну развојну могућност за ангажовање осетљивих категорија друштва на локалу.

¹ Републички завод за статистику, попис 2022. године

² Републички завод за статистику,

Представнике Социјалне економије (СЕ) груписали смо у три категорије: субјекти који су формално стекли статус социјалног предузетништва, социјална предузећа која послују у складу са Законом о социјалном предузетништву али још формално нису стекла статус и предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом (ОСИ).

Социјална предузећа и предузећа за професионалну рехабилитацију ОСИ основана су са циљем да обављањем привредне делатности допринесу решавању одређених изазова са којима се суочава локална заједница.

Представници СЕ често делују на локалном нивоу и могу допринети развоју локалних тржишта и стварању нових радних места а имају и тенденцију да се фокусирају на одрживе праксе, било да је реч о заштити животне средине, руралном развоју, интеграцији особа из осетљивих категорија друштва, друштвеној одговорности или етичком пословању.

Сходно томе, најзначајнији саговорник представника СЕ на локалу је локална самоуправа. Са друге стране, локална самоуправа може играти кључну улогу у едукацији грађана о предностима социјалне економије, што може довести до веће подршке и ангажмана заједнице у таквим иницијативама. Пружајући подршку представницима СЕ локалне власти омогућавају ефикасније решавање специфичних друштвених проблема, као што су незапосленост, образовање, ментално здравље, приступ основним услугама кроз координацију ресурса и стратешке иницијативе.

Полазна основа за израду Програма за подршку социјалног предузетништва и социјалне економије града Крагујевца за период 2026- 2028.година (у даљем тексту: Програм), је и **Споразум о сарадњи који је Град Крагујевац потписао са Привредном комором Србије у оквиру пројекта „Унапређење развоја социјалне економије ангажовањем локалних јавних власти у екосистему социјалних предузећа која подржавају инклузивније тржиште рада у Дунавском региону“, (Danube4SEcosystem).**

Град Крагујевац је постао Придружени стратешки партнер, како би се упознали са регионалном и ЕУ праксом о алатима и средствима подршке социјалном предузетништву и начинима сарадње. Такође, како да спроведу Закон о социјалном предузетништву и како да прилагоде локалну подршку сектору МСП потребама социјалних предузећа, поштујући законски оквир развој социјалног предузетништва.

Израда и спровођење Програма засниваће се на принципима ефикаснијег коришћења јавних средстава усмеравањем подршке ка решавању унапред дефинисаних проблема представника социјалне економије на локалу, утврђене Анализом потреба сектора социјалне економије на територији града Крагујевца.

II ВИЗИЈА

Град Крагујевац, тежи да буде покретач позитивних промена, и да развија отворен, инклузиван и отпоран екосистем у коме социјални предузетници имају кључну улогу у унапређењу квалитета живота свих грађана. Град који активно подржава иновативне моделе пословања који комбинују друштвени утицај, економску одрживост и заједнички развој.

Кључне вредности које град Крагујевац кроз Програм жели да промовише су:

Друштвена инклузија - Град промовише равноправност, смањује сиромаштво и подстиче запошљавање маргинализованих група.

Подршка иновацијама - Отвореност ка новим идејама које доносе друштвене користи, уз подршку кроз инкубаторе, фондове и менторство.

Еколошка одрживост - Подстицање предузећа која брину о очувању ресурса, циркуларној економији и борби против климатских промена.

Локална сарадња - Успостављање партнерства између јавног сектора, цивилног друштва, образовних институција и приватног сектора.

Транспарентност и партиципација - Грађани учествују у обликовању локалних политика које утичу на заједницу, укључујући оне које подржавају социјално предузетништво.

III ОПИС ПРОГРАМА

Програм треба да одговори на потребе представника социјалне економије, да отклони тренутне проблеме са којима се они суочавају и да створи подстицајно окружење за њихов даљи развој као и за оснивање нових социјалних предузећа у складу са вредностима и визијом града Крагујевца. Успостављање оваког програма је од посебног значаја, јер социјална предузећа имају за циљ да решавају друштвене и еколошке изазове кроз тржишно одрживо пословање, али упркос свом потенцијалу, ова предузећа често се суочавају са препрекама као што су: ограничен приступ финансијама, недовољна пословна знања и вештине, недостатак менторства и стручне подршке, недовољна видљивост и умрежавање, неразумевanje социјалног предузетништва од стране јавности и институција. Успостављање програма акцелерације и инкубације обезбеђује циљану подршку у раним и развојним фазама њиховог пословања, чиме се повећава њихова одрживост, друштвени утицај и капацитет за отварање радних места, посебно за осетљиве друштвене групе.

Програм је осмишљен као систематски, дугорочан и вишеслојан, који обухвата и почетну и напредну фазу развоја социјалних предузећа. Циљ програма је да се ојачају капацитети социјалних предузећа за пословање, раст и утицај, повећање броја одрживих и успешно позиционираних социјалних предузећа, као и стварање подстицајног екосистема за социјално предузетништво.

Како је овај сектор привреде на самом почетку уз велики потенцијал да допринесе и побољша економске процесе специфичног сегмента друштва, Програм мора да обезбеди и пружи подршку представницима социјалне економије, како би се они развили и испунили свој потенцијал. Важно је истаћи да се делањем представника социјалне економије остварују социјална, културна, економска и радна укљученост припадника друштвено осетљивих група.

За традиционалне бизниси је важна информација да се остваривањем сарадње са представницима социјалне економије испуњавају се Циљеви одрживог развоја, а нарочито циљеви: СДГ – 1 Свет без сиромаштва, СДГ – 2 Свет без глади СДГ – 5 родна равноправност СДГ – 8 Достојанствен рад и економски раст, СДГ – 10 смањење неједнакости. Истовремено, подижете свест и агенду друштвено одговорног пословања на виши ниво, реализујући додатне активности које могу постати део извештаја о одрживом пословању.

Имајући у виду наведено, Програм подржава реализацију следећих целина:

- **Информисање и едукација** које би подразумевале кампање за промоцију социјалног предузетништва (радионице, догађаји, медијски садржај); Обуке и тренинзи о развоју пословног модела, финансијама, утицају, маркетингу; Едукација традиционалних бизниса и јавног сектора о бенефиту који могу да остваре сарадњом са предузећима за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ. Мапирање субјеката социјалне економије на локалу у циљу њихове веће видљивости и креирање регистра/листе представника СЕ на локалу.
- **Подршка у оснивању и развоју** које би се фокусирале на пружање подршке и организација обука за друштвено и економско извештавање које је неопходно представницима социјалне економије како би стекли статус, организација обука и тренинга за подизање пословних вештина представника СЕ, менторски програми у партнерству с успешним предузетницима и стручњацима; као и на развој програма акцелерације и инкубације намењени социјалним предузећима.
- **Финансијска подршка** би омогућити приступ програмима за субвенционисање набавке машина и опреме за субјекте социјалног предузетништва и предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ,
- **Мреже и партнерства** тојест на формирање градске мреже социјалних предузетника; Повезивање са националним и међународним мрежама, као и партнерством са приватним сектором за развој заједничких иницијатива
- **Приступ тржишту** кроз обуке наручиоца у поступцима јавних набавки за веће учешће резервисаних, социјалних и зелених јавних набавки у поступцима јавних набавки/процентуално учешће социјалних елемената у јавним набавкама, подршка социјалним предузећима да учествују у сајмовима и промоција локалних социјалних предузећа.

Град Крагујевац ће приликом доношења годишње одлуке одредити приоритетне мере у складу са потребама представника социјалне економије.

Представници социјалне економије који су у поступку јавног позива изабрани за доделу средстава, а износ средстава се одређује у апсолутном износу уз поштовање правила кумулације државне помоћи, односно узима се у обзир претходно одобрена државна помоћ за исте оправдане трошкове, дужни су да доставе изјаву.

Програм се односи на све оне који по Закону о социјалном предузетништву могу да стекну статус социјалног предузетништва. Статус социјалног предузетништва у складу са овим законом може стећи: **предузетник који води пословне књиге** у складу са прописима о рачуноводству, односно **предузетник који није паушално опорезован, привредни субјект и субјект цивилног сектора.**

Наведени субјекти морају бити регистровани за обављање привредне делатности и да својим актом прихвате да³:

- остварује једну или више друштвених улога у складу са чланом 5. овог закона,
- послује у једној или више области у складу са чланом 7. овог закона,
- управљање врше у складу са ограничењем прописаним чланом 12. овог закона,
- буду обвезници извештавања у складу са чланом 13. овог закона.

Овим програмом не обухвата се подршка представницима социјалне економије и привредним субјектима који су у поступку поврата државне помоћи у складу са Законом о контроли државне помоћи, као ни привредним субјектима у чијој структури власништва учешће има Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе .

Подршка се не пружа ни представницима социјалне економије ни привредним субјектима којима је у року од две године пре подношења пријаве за доделу средстава изречена правоснажна мера забране обављања делатности, а уколико послује краће од две године, да није изречена правоснажна мера забране обављања пословне делатности за укупна период пословања.

Поред тога подршка се не пружа ни представницима социјалне економије ни привредним субјектима чији су власници и одговорна лица правоснажно осуђивана и против којих се води поступак за кривична дела против привреде.

Анализа очекиваних ефеката мора приказати да субјект социјалне економије и социјалног предузетништва обавља послове у различитим областима којима се доприноси остварењу друштвене улоге социјалног предузетништва, а нарочито обавља делатности којима се омогућава остварење социјалне, културне, економске и радне укључености припадника друштвено осетљивих група и задовољење њихових других специфичних потреба, као и остварење других идентификованих општих интереса унутар локалне заједнице и на републичком нивоу (Члан 7 Закона⁴).

Такође, мериће се испуњеност члана 5 Закона у коме је дефинисано да је социјално предузетништво усмерено на решавање друштвених проблема у циљу повећања социјалне кохезије и развоја друштва. Социјално предузетништво јесте пословање у коме се остварена добит улаже у интеграцију друштвено осетљивих група, заштиту животне средине, рурални развој, образовање, културу, социјалне иновације и друге области од ширег друштвеног интереса.

Социјално предузетништво се нарочито остварује кроз:

1. производњу добара и пружање услуга (социјалних, образовних, здравствених и др.), у складу са овим законом;
2. радну интеграцију, у складу са овим законом;
3. пословање које доприноси одрживом развоју девастираних подручја и локалних заједница;

³ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-socijalnom-preduzetnistvu.html>

⁴ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-socijalnom-preduzetnistvu.html>

4. пословање којим се решавају проблеми у другим областима од општег интереса.

Град Крагујевац ће за трогодишњи Програм издвојити средства у минималном износу од 10,000,000,00 динара. Средства ће се троши по принципу прве године 2,000,000.00 динара у првој години, 3,000,000.00 динара у другој години, и 5,000,000.00 динара у трећој години. Град Крагујевац ће узимати у обзир приоритетне мере у складу са потребама представника СЕ пре доношења годишње одлуке.

Град Крагујевац ће водити евиденције о додељеним средствима и изабраним корисницима које ће у складу са правилима за доделу државне помоћи достављати податке Комисији за контролу државне помоћи. Поред наведеног Програмом се одређује начин избора пројекта/корисника, механизми за праћење и извештавање.

IV ПРАВНИ ОКВИР

Директни правни оквир који је потребан за доношење Програма чине Закон о планском систему Републике Србије ("Службени гласник Републике Србије", број 30/2018), Закон о локалној самоуправи ("Службени гласник Републике Србије", број 129/2007, 83/2014 – др.закон, 101/2016 – др. закон, 47/2018 и 111/2021 – др. закон), Закон о улагањима ("Службени гласник Републике Србије", број 89/2015 и 95/2018), члан 8. Закона о контроли државне помоћи ("Службени гласник Републике Србије", број 73/19), да није овако Уредба о правилима за доделу државне помоћи („Службени гласник Републике Србије“, број: 13/10, 100/11, 91/12, 37/13, 97/13 и 119/14), Закон о социјалном предузетништву“Службени гласник Републике Србије” број 14/2022), који у члану 8. дефинише ко може да стекне статус социјалног предузетништва, а самим тим и да буде корисник Програма, Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом “Службени гласник Републике Србије” број 36/2009, 32/2013 и 14/2022 - др. закон), као и Статут града Крагујевца ("Службени лист града Крагујевца", број: 8/19),

Индиректни правни оквир чине: Закон о привредним друштвима ("Службени гласник Републике Србије", број 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. закон, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019 и 109/2021); Закон о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ", број 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, "Службени лист СРЈ", број 31/93, "Службени лист СЦГ", број 1/2003 - Уставна повеља и "Службени гласник Републике Србије", број 18/2020); Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја ("Службени гласник Републике Србије", број 120/2004, 54/2007, 104/2009, 36/2010 и 105/2021); Закон о регионалном развоју ("Службени гласник Републике Србије", број 51/2009, 30/2010 и 89/2015 - др. закон); Правилник о стандардима повољног окружења у ЈЛС.

Подзаконски акти који се морају узети у обзир приликом креирања Програма су: Уредба о условима прибављања и отуђења непокретности непосредном погодбом и давања у закуп ствари у јавној својини, односно прибављања и уступања искоришћавања других имовинских права, као и поступцима јавног надметања и прикупљања писмених понуда („Службени гласник РС“, број 16/18); члан 9. Уредбе о условима, начину и поступку под којима се грађевинско земљиште у јавној својини може отуђити или дати у закуп по цени мањој од тржишне цене, односно закупнине или без накнаде, као и услове, начин и поступак размене непокретности („Службени гласник РС“, бр. 61/15, 88/15, 46/17, 30/18 и 53/21);

Уредба о правилима и условима за доделу помоћи мале вредности - де минимис помоћи („Службени гласник РС“, број 23/21); Уредба о условима и критеријумима усклађености регионалне државне помоћи („Службени гласник Републике Србије“, број 17 од 28. фебруара 2025.); Уредба о условима и критеријумима усклађености хоризонталне државне помоћи („Службени гласник РС“, број 62/21), Уредба о условима, критеријумима и поступку за остваривање права на доделу средстава за подстицање развоја социјалног предузетништва („Службени гласник Републике Србије“, број 18/2024).

Усклађеност правног оквира града Крагујевца постоји и дефинисана је кроз Статут града Крагујевца ("Службени лист града Крагујевца", број: 8/19) и члана 120. став 2. Пословника Скупштине града Крагујевца ("Службени лист града Крагујевца", број 24/14-пречишћен текст), којим је уређена надлежност општине да доноси и реализује програме за подстицање локалног економског развоја, предузима активности за одржавање постојећих и привлачење нових инвестиција и унапређује опште услове пословања.

Правни оквир којим се дефинишу правила за доделу државне помоћи садржан је у Закону о контроли државне помоћи, Уредби о условима и критеријумима усклађености регионалне државне помоћи, Уредби о правилима и условима за доделу државне помоћи мале вредности (де минимис помоћ), Уредба о условима и критеријумима усклађености хоризонталне државне помоћи.

Наведене уредбе упућују на то које би се мере могле предузети као подршка социјалном предузетништву и социјалној економији тачније утиче на дефинисање програмских мера, одређује максималне износе подстицаја по кориснику, намећу обавезу поштовања правила кумулације државне помоћи, одређује обавезу доказивања доприноса економском развоју, уређује оправдане трошкове, прописују обавезу надзора над додељеним средствима, као и секторе/делатности којима се може доделити државна помоћ.

- **Национални стратешки оквир**

Национални стратешки оквир подразумева анализу националних докумената које се баве развојем сектора МСПП и сродних докумената којима се утиче на развој конкурентности привреде и индустрије уопште у циљу повезивања са локалним стратешким оквиром. Тако, анализа националног стратешког оквира обухвата МСПП Стратегија и акциони план 2023-2027 ("Службени гласник Републике Србије", број 30/18), кроз **Општи циљ 1:** Сектор МСПП као носилац убрзаног одрживог економског, друштвеног и инклузивног развоја РС и **Посебни циљ 1:** Предузетнички екосистем – Унапређено оперативно окружење и смањене препреке за пословање МСП (**Мера 1.3.** Јачање капацитета институција за подршку МСПП и дијалога за развој са МСПП), **Посебни циљ 2:** Иновативан, зелени и на дигитализацији заснован развој – оснажен сектор МСПП за дигиталну трансформацију и примену иновативних и зелених решења (**Мера 2.1.** Унапређење иновативних капацитета МСП и **Мера 2.2.** Подршка МСПП за примену зелене агенде у пословању), **Посебни циљ 3:** Конкурентан МСПП сектор – Ојачана конкурентност МСПП на домаћем и страном тржишту (**Мера 3.1:** Подршка МСПП за јачање капацитета за управљање људским капиталом, **Мера 3.2** Интензивирање подршке за инвестирање, приступ финансирању и реализација финансијских трансакција МСПП кроз постојеће и нове програме, **Мера 3.3** Подршка МСПП за ширења на нова тржишта, **Мера 3.4** Промовисање пословног повезивања МСПП и **Мера 3.5** Јачање отпорности МСПП на кризе) и **Посебни циљ 4:** Инклузиван сектор МСПП – Ојачана предузетничка иницијатива и већа шанса за улазак у предузетништво за различите циљне групе (**Мера 4.1** Подстицање

предузетничког духа и подршка почетницима у бизнису и **Мера 4.2:** Интензивирање подршке већој инклузивности развоја МСПП).

Поред тога, анализа националног стратешког оквира обухвата и Стратегију индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године ("Службени гласник Републике Србије", број 35/2020) у ширем смислу будући да су њени циљеви - **Посебни циљ 5:** Трансформација индустрије од линеарног ка циркуларном моделу.

▪ Локални стратешки оквир

Будући да је циљ анализе стратешког оквира био у томе да се анализирају међусобне везе и циљеви националног и локалног стратешког оквира, анализа усклађености локалног стратешког документа је указала да постоји локални стратешки документ – План развоја града Крагујевца 2021 – 2031. година, који се у великој мери наслања на горе поменуте стратегије, односно поштује начело конзистентности и усклађености, што подразумева међусобну усклађеност јавних политика, усклађеност планских докумената по форми, садржају и терминологији, усклађеност хијерархијски нижих планских докумената са хијерархијски вишим планским документима, усклађеност планских докумената са преузетим међународним обавезама, као и усклађеност прописа са усвојеним планским документима и периодом од 10 година што је у складу са Законом о планском систему.

План развоја града Крагујевца 2021 - 2031. дефинише следеће циљеве и мере: у оквиру Приоритета 1 – Смањење незапослености: 1.1 Унапредити инвестициони амбијент у граду, 1.2 Подизање нивоа конкурентности и иновативности локалне привреде, као и Приоритета 2 – Инфраструктура у градском и сеоском подручју и Приоритета 3 - заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса. Град је Планом развоја утврдио и посебне циљеве који дефинишу шта је од значаја за развој и подстицање предузетништва. У оквиру стратешког циља 1.1 Унапређење инвестиционог амбијента у граду дефинисан је циљ 1.1.3 Промоција и примена сарадње науке, привреде и образовања. У оквиру стратешког циља 1.2 Подизање нивоа конкурентности и иновативности локалне привреде утврђен је циљ 1.2.1 Подстицај оснивању и развоју пословања МСПП – финансијске и нефинансијске мере подршке.

У Приоритету III, План развоја препознаје социјално предузетништво у тачки 3.4.3. „Развијање социјалног предузетништва“. У опису приоритета и циљева постоји дефинисан буџет и индикатор „оснивање 2 социјална предузећа“, а овај Програм представља један од кључних инструмената локалне политике којим град Крагујевац доприноси остварењу наведеног индикатора, развоју социјалне економије и јачању инклузивног локалног раста.

V МЕТОДОЛОГИЈА – ОПИС ПРИКУПЉАЊА И АНАЛИЗЕ ПОДАТАКА

Структура Програма за подршку социјалног предузетништва и социјалне економије заснована је на одредбама Закона о планском систему, на Анализи потреба сектора социјалне економије у Крагујевцу која је спроведена током 2025. године, као и на Плану развоја града Крагујевца 2021-2031. година. Програм треба да постигне резултате и да најефикасније мере које ће задовољити потребе представника социјалне економије.

Структура Програма садржи: 1. Увод/визија, објашњава основу идеју подршке и посвећености развоју социјалног предузећа и социјалне економије; 2. Опис програма – кратак опис садржине Програма; 3. Правни основ и сврха – наведени релевантни закон, уредбе, стратегије и сл. 4. Методологија – опис поступка прикупљања и анализе података; 5. Анализа привреде - објашњава тренутно стање привреде, доводи у корелацију демографске и привредне околности, даје опис заступљених сектора и сл.; 6. Циљеви – општи (допринос економском развоју) и специфични (дају основ за разраду мера ПСПС-а); 7. Циљне групе – ше кориснике; 9. Механизми доделе и праћења трошења средстава – укључују образовање Комисије за доделу, доношења пословника, дефинисање критеријума за избор пројеката; механизми праћења обухватају образовање Комисије за надзор, обавеза корисника да подноси редовне извештаје; 10. Институционални кораци у припреми, спровођењу и праћењу Програма – опис корака и процедура усвајања, одлуке, пријава која се подноси Комисији за контролу државне помоћи, процедура након добијања решења Комисије за контролу државне помоћи, јавна расправа и др. 11. Закључак.

Програм је израђен на основу проблема које су идентификовали представници социјалне економије (анкетиране групе), у том смислу препознати су проблеми које су све групе именовале: мапирање субјеката социјалне економије на локалу у циљу њихове веће видљивости, креирање регистра/листе представника СЕ на локалу (Крагујевац), презентовање СЕ и предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ на званичном сајту града (нпр. ако постоји део на сајту на којем је представљен привредни потенцијал да посебан сегмент буде посвећен социјалној економији), омогућити приступ програмима за субвенционисање набавке машина и опреме за субјекте социјалног предузетништва и предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ, субвенционисање учешћа представника СЕ на сајмовима (који се организују на локалном и националном нивоу), утврђивање мера за подстицање запошљавања теже запошљивих категорија незапослених, и друго.

Програм има за циљ да помогне представницима СЕ и социјалним предузећима у реализацији различитих активности које се односе на широк дијапазон подршке, од добијања статуса социјалних предузећа до редовних месечних активности привредног типа, укључујући и већу промоцију са стане локалне самоуправе, које ће допринети унапређењу конкурентности представника социјалне економије, активности мањих улагања, активности умрежавања, и тако даље.

Програмом нису обухваћена питања обезбеђивања квалитетне радне снаге с обзиром да се овим проблемом локална самоуправа бави у оквиру Програма запошљавања, као и у другим поступцима и процедурама.

Имајући у виду све наведено, полазна основа за израду Програма је садржана у документу Анализа потреба сектора социјалне економије у Крагујевцу, као на основу закључцима са радног састанка са представницима социјалне економије који је одржан 14. маја 2025. године.

За израду Програма посебно је важна чињеница да је Анализа утврдила постојање више актера социјалне економије, од представника цивилног друштва, агенција, комора до јавних предузећа плус регулаторно окружење. Ове информације су на важне због

разумевања комплексности екосистема у коме се социјална економија дешава, као и комплексности услова у којима послују социјална предузећа. То све утиче на потребе и могућности подршке социјалних предузећа дајући им шансу да се трајно позиционирају на тржишту поштујући и водећи своје пословање у законским оквирима.

Дакле, израда Програма одређена је регулаторним оквиром, подршком коју пружају институције и агенције, као и карактеристикама локалног пословног окружења. Говорећи о „регулаторном окружењу“ Програм је омеђен прописима који омогућавају локалној самоуправи да га процедурално донесе и спроведе, затим правилима за контролу државне помоћи која утичу на његову садржину, као и другим прописима који се преклапају и чине правни основ за доношење Програма.

Јединице локалне самоуправе као део јединственог интегралног државног система трпе узрочно-последичне утицаје „институција и агенција подршке“. То је посебно видљиво у случају примене правила кумулације државне помоћи, које упозорава све даваоце државне помоћи на опрез приликом доделе средстава⁵.

VI ЦИЉЕВИ И ЦИЉНЕ ГРУПЕ – РАЗЛОЗИ ЗА ИЗБОР СОЦИЈАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА

Основни циљ Програма је унапређење амбијента за развој социјалне економије и подршка за оснивање, као и стицање статуса социјалног предузетништва. Социјална економија, социјално предузетништво, представља значајну развојну могућност за ангажовање осетљивих категорија друштва на локалу.

Социјална економија у Крагујевцу има изражен потенцијал јер град већ има развијен цивилни сектор, активне задруге и удружења, као и постојећа предузећа за професионалну рехабилитацију, што ствара добру основу за даљи развој социјалног предузетништва.

Социјално предузетништво

За прикупљање потребних информација и смерница на који начин да се унапреди амбијент за раст пословања представника социјалне економије (СЕ) на територији града Крагујевца израђен је електронски упитник. Анкета је намењена представницима СЕ који су груписани у три категорије: субјекти који су формално стекли статус социјалног предузетништва, социјална предузећа која послују у складу са Законом о социјалном предузетништву али још формално нису стекла статус и предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом (ОСИ).

Упитник је конципиран као кратак инструмент који даје основ у ком правцу треба размишљати о фокусираној подршци која ће се наћи у програму Града Крагујевца, а обухвата две области – општи подаци о представницима СЕ и предлози подршке локалне самоуправе која би

⁵ Кумулација представља збир додељене државне помоћи која има јединствен циљ и намену независно од врсте, инструмента доделе и даваоца државне помоћи (члан 7. Закона о контроли државне помоћи – Сл. гласник РС број 73/19)

могла да унапреди њихово пословање. Анкета/упитник је анонимна, а укупан број представника СЕ који су учествовали у попуњавању Упитника је 10 (десет).

Креирању упитника претходила је SWOT анализа помоћу које су дефинисане снаге, слабости, претње и шансе Града Крагујевац везано за подршку представницима СЕ.

Резултати SWOT анализе и упитника допринеће креирању смерница за доносиоце одлука на локалу, односно, које мере и активности би Програм требало да садржи како би се унапредио регулаторни оквир за пословање представника СЕ на територији града Крагујевца.

SWOT анализа сектора социјалне економије, Крагујевац

SWOT анализа даје увид у снаге, слабости, претње и шансе Града Крагујевац везано за подршку представницима социјалне економије.

SWOT анализа	
Снаге	Слабости
✓ Закон о социјалном предузетништву ✓ Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом ✓ Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022-2026.године	✓ Институционална подршка развоју СЕ није развијена на државном нивоу, као ни на нивоу локалне самоуправе (нису усвојени подзаконски акти за спровођење усвојених закона и др)
✓ Савет за социјално предузетништво у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ✓ Удружење предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом Републике Србије – УИПС	✓ Локална самоуправа нема потребна знања/искуства у креирању специјализованих програма за развој СР
✓ Уредба о условима, критеријумима и поступку за остваривање права на доделу средстава за подстицање развоја социјалног предузетништва на републичком и локалном нивоу	✓ Непоседовање списка/листе представника СЕ на локалном нивоу (Крагујевац)
✓ Први подстицајни фонд за особе са инвалидитетом у Србији основан је јуна 2024. године (добар пример сарадње Града Крагујевац и донатора и организација које доприносе инклузији особа из осетљивих категорија друштва)	✓ Локални план акције (ЛПА) не прати систематски и континуирано пословање и потребе сектора СЕ, нити је на националном нивоу успостављен одржив и транспарентан институционални оквир за планирање и праћење спровођења јавних

✓ Локални акциони план за унапређење положаја особа са инвалидитетом на територији града Крагујевца	политика у области социјалне економије.
Шансе	Претње
✓ Држава/локална самоуправа помера нагласак са програма социјалне заштите на оснаживање социјалних предузећа и предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ	✓ Недостатак сарадње између различитих министарстава (ова тема би требало да буде свеобухватна) – то узрокује недовољно ангажовање локалних самоуправа да допринесу овој теми
✓ Сарадња Града Крагујевац са Привредном комором Србије у креирању локалног програма подршке за представнике СЕ	✓ Ризик да донатори повуку своја средства и онемогуће рад Подстицајног фонда за особе са инвалидитетом
✓ Жене које се баве старим занатима у руралним подручјима Крагујевца показале су интересовање за стицање статуса социјалног предузетништва	✓ Ризик да Национални програм развоја социјалног предузетништва не буде усвојен
✓ Предлог средстава за буџет Града Крагујевац за 2026. годину за развој социјалног предузетништва	
✓ Мере за подстицање запошљавања особа са инвалидитетом обухватају саветодавни рад и новчану стимулацију за послодавце који запошљавају особе са инвалидитетом.	
✓ Уговори о пословно - техничкој сарадњи са предузећима за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ обезбеђује значајне бенефите за традиционалне бизнисе и локалне самоуправе	
✓ Инкубатори и предузетнички центри који омогућавају социјалним предузећима, субјектима социјалног предузетништва приступ ресурсима као што су бесплатни канцеларијски простори, менторинг, правна и рачуноводствена помоћ, што олакшава њихову пословну интеграцију у заједницу	

✓ Партнерства локалне самоуправе са представницима СЕ која нуде услуге за старије особе, особе са инвалидитетом или децу са специјалним потребама, узимајући у обзир да могу да понуде дневне боравке, асистенцију у кући или друге услуге социјалне помоћи – деинституционализација услуга социјалне заштите у циљу већег ангажовања представника СЕ	
--	--

SWOT анализа има за циљ да идентификује унутрашње и спољне факторе који су повољни тојест неповољни за реализовање циљева пројекта. *Снаге и Слабости* су интерни фактори и на њих у овом случају Град Крагујевац може да утиче, док су *могућности и претње* екстерни фактори на које Град не може да утиче, али праћењем истих може да искористи шансе односно избегне претње.

Снаге

Усвојени су најважнији закони за развој СЕ - Закон о социјалном предузетништву и Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом. На основу Закона о социјалном предузетништву формиран је Национални савет за социјално предузетништво. Савет ће изградити Национални програм за развој социјалног предузетништва као кључни документ који ће дефинисати оквир за креирање специфичних програма за социјална предузећа на локалном нивоу.

Важно је нагласити да Град Крагујевац има добре односе и сарадњу са организацијама и институцијама међу којима су Национална служба за запошљавање, Привредна комора Србије, Фондација Ана и Владе Дивац, донатори и други релевантни актери који могу да допринесу развоју сектора СЕ. Сарадња са пословном заједницом им је помогла да оснују први Подстицајни фонд за особе са инвалидитетом у Србији.

Слабости

Неразвијена институционална подршка развоју сектора СЕ на државном и локалном нивоу и одсуство системског и континуираног праћења пословања и потреба сектора СЕ су главне слабости. Такође, непостојање списка/листе представника СЕ на локалном нивоу (Крагујевац) демотивише интересовање Града Крагујевац да допринесе овој теми и изгради своје интерне капацитете/знања о СЕ.

Шансе

Постојеће мере Националне службе за запошљавање за подстицање запошљавања особа са инвалидитетом помажу Граду Крагујевац да мотивише традиционални сектор и представнике СЕ да запошљавају особе са инвалидитетом.

У руралним подручјима града Крагујевац жене које се баве старим занатима показале су интересовање за стицање статуса социјалног предузетништва. Мотивишући их да послују као социјална предузећа град Крагујевац допринеће решавању одређених изазова на локалу као што су: смањење броја незапослених из осетљивих група (повећаће се број samozапослених и запослених особа из осетљивих група становништва), економски развој руралних подручја итд.

Оснивање инкубатора/предузетничког центра омогућило би социјалним предузећима, субјектима социјалног предузетништва приступ ресурсима као што су бесплатни канцеларијски простори, менторинг, правна и рачуноводствена помоћ, што би олакшало њихову пословну интеграцију у заједници.

Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници даје оквир за деинституционализацију услуга социјалне заштите и склапање партнерства између локалне самоуправе и представника СЕ у циљу побољшања приступа социјалним услугама, оснаживања локалних заједница и омогућавања бољег одговора на специфичне потребе грађана на локалном нивоу.

Да је препознат значај сектора СЕ указује чињеница да је Град Крагујевац предложио да се у буџету Града Крагујевац издвоје средства за развој социјалног предузетништва. Како би стекли релевантна знања у овој области, представници Града Крагујевац су показали интересовање да учествују у пројектним активности Д4СЕЕ пројекта који спроводи Привредна комора Србије (ПКС) и на тај начин добију подршку ПКС у креирају мера/активности у оквиру Програма за локални економски развој за развој СЕ.

Претње

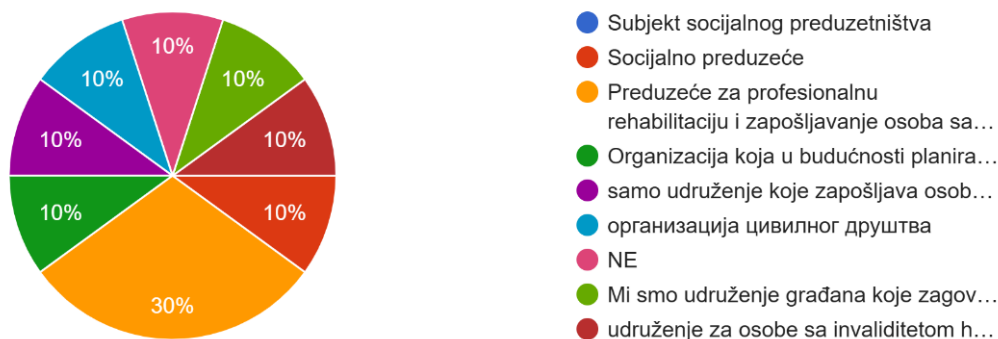
Као главне претње које могу демотивисати Град Крагујевац да се више посвети унапређењу оквира за пословање представника СЕ су ризик да Национални програм за развој социјалног предузетништва не буде усвојен у блиској будућности. Такође, претња је и повлачење донатора који су иницијатори и који финансирају Фонд за особе са инвалидитетом у Србији.

Резултати анкетирања представника СЕ у Крагујевцу

1. Идентификација правног субјекта

1. Da li svoju organizaciju/preduzeće svrstavate u neku od kategorija socijalne ekonomije?

10 responses

Од 10 правних субјеката који су попунили упитник три су регистрована као предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ; четири организације цивилног друштва које доприносе интеграцији особа из осетљивих категорија друштва; једно удружење које запошљава особе са инвалидитетом преко јавних радова; једно предузеће које се сврстава у категорију социјалног предузећа. Упитник је попунило и једно удружење грађана које заговара развој социјалног предузетништва у локалној заједници и подржавају пре свега удружења грађана која окупљају особе са инвалидитетом, а која уједно имају потенцијала и желе да се баве социјалним предузетнишtvом.

2. Социјална предузећа и статус социјалног предузетништва

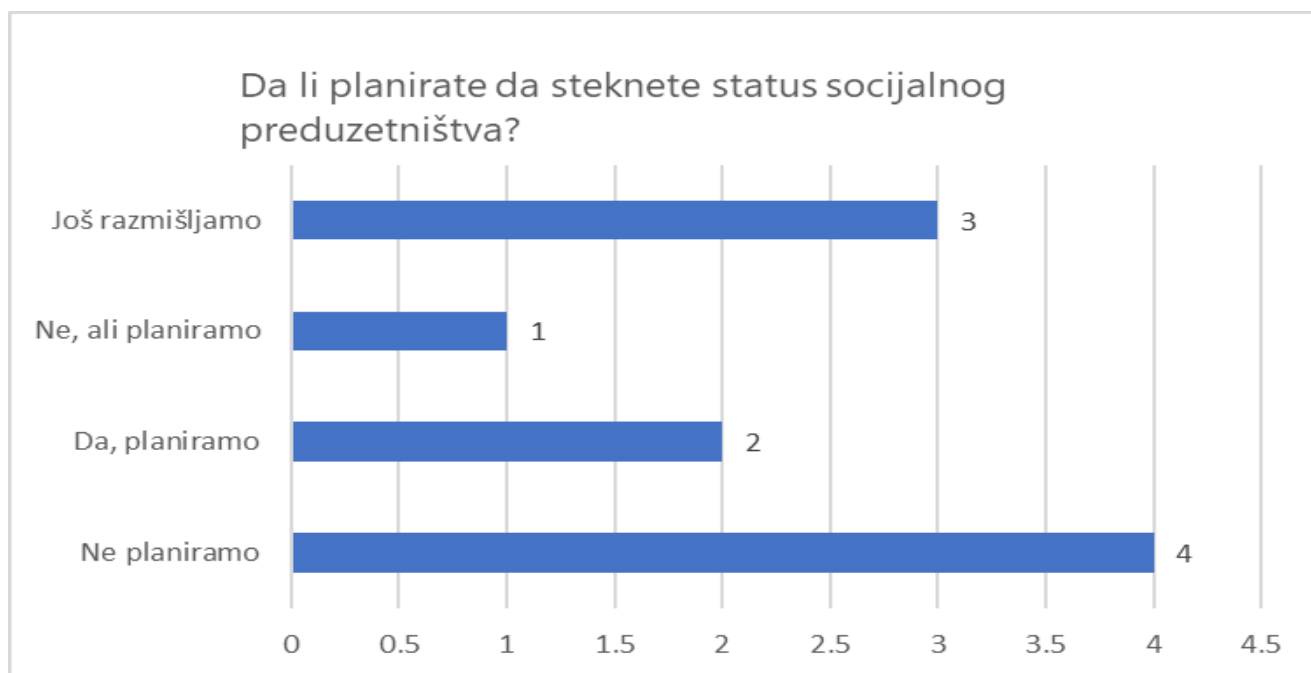
Усвајањем Закона о социјалном предузетништву (Закон) социјална предузећа постају видљивија као и други правни субјекти који послују на тржишту у складу са економским принципима пословања, односно, производе производе и пружају услуге којима додату вредност даје обављање делатности која доприноси решавању одређених изазова у друштву.

Статус социјалног предузетништва могу да стекну предузетници који воде књиге, привредна друштва и представници цивилног сектора који обављају економску делатност уколико задовоље критеријуме дефинисане Законом. Заправо, нема ограничења у погледу правне форме, битно је да задовоље критеријуме дефинисане Законом а то су:

- Да субјект послује у једној или више области у циљу остварења друштвене улоге (односно да је пословање фокусирано на заштиту животне средине, рурални развој, социјалне иновације, образовање, културу, радну укљученост припадника друштвено осетљивих група и друге области од ширег друштвеног интереса);

- Да субјект креира План реинвестирања у коме је наведено на који начин расподељује добит у складу са Законом:
 - ✓ Доо да 50% реинвестира у решавање проблема заједнице, интерне програме подршке друштвено осетљивим групама или у трошкове у вези са радним ангажовањем радно способних припадника друштвено осетљивих група а друга опција је да донира другим доо или предузетницима са статусом социјалног предузетништва;
 - ✓ Предузетник који води књиге да 50% остварене добити реинвестира у решавање проблема заједнице, интерне програме подршке друштвено осетљивим групама или у трошкове у вези са радним ангажовањем радно способних припадника друштвено осетљивих група а друга опција је да донира другом предузетнику или субјекту цивилног сектора са статусом социјалног предузетништва;
 - ✓ Субјект цивилног сектора расподељује добит коју остварује регистрованом привредном делатношћу у складу са законом који уређује њихов правни положај или може да донира средства другом субјекту цивилног сектора са статусом социјалног предузетништва;
- Управљање субјектом социјалног предузетништва дефинише се оснивачким актом/статутом тако да обезбеди учешће у доношењу одлука најмање трећине: корисника производа/услуга субјекта социјалног предузетништва ако статус остварују продајом производа/пружањем услуга или запослених ако статус остварују по основу пословања у конкретној области или запослених радно способних припадника друштвено осетљивих група ако статус остварују по основу радне интеграције тих лица (ово се не односи на предузетника);
- Субјект социјалног предузетништва је у обавези да извештава о:
 - ✓ Испуњености критеријума за стицање статуса предвиђених Законом;
 - ✓ О активностима које су реализоване обављањем одређене делатности којом се доприноси остварење одређене друштвене улоге;
 - ✓ Расподели добити;
 - ✓ Начину управљања у субјекту социјалног предузетништва.

Од 10 правних субјеката који су попунили упитник, два су показала интересовање да стекну статус социјалног предузетништва, три субјекта још размишљају, један субјект планира да стекне статус, док су се четири субјекта изјаснила да не планирају да стекну статус социјалног предузетништва.

Само два правна субјекта (од 10 којих су попунили упитник) су се изјаснила да желе да стекну статус социјалног предузетништва. Мала заинтересованост директна је последица недостајућих пропратних аката који би омогућили имплементацију Закона о социјалном предузетништву, као и пролонгирање усвајања националног Програма за развој социјалног предузетништва у коме ће бити мапирани подстицаји и програми подршке за развој социјалног предузетништва.

С обзиром на то да ниједан од 10 анкетираних представника СЕ на територији Града Крагујевца није стекло статус социјалног предузетништва, резултати анкете указују на потребу да Градска управа обезбеди подршку овом сегменту привреде треба да садржи. Наиме, Град Крагујевац би требало Програмом локалног економског развоја да обухвати и техничку подршку заинтересованим представницима социјалне економије у креирању извештаја друштвеног и економског утицаја субјекта, што је предуслов за стицање статуса. Обезбеђивање Подршке у припреми обавезне документације, могао би бити додатни подстицај за субјекте социјалне економије у Граду Крагујевцу да се одреде за стицање статуса.

3. Предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом (ОСИ)

Усвајањем Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом учињен је значајан корак ка унапређењу инклузије особа са инвалидитетом, запошљавању и професионалном развоју што представља битан корак ка општем друштвеном, културном, духовном и економском развоју друштва.

Запошљавање и професионална рехабилитација особа са инвалидитетом је област која има примарни значај за побољшање услова живота ове категорије становништва.

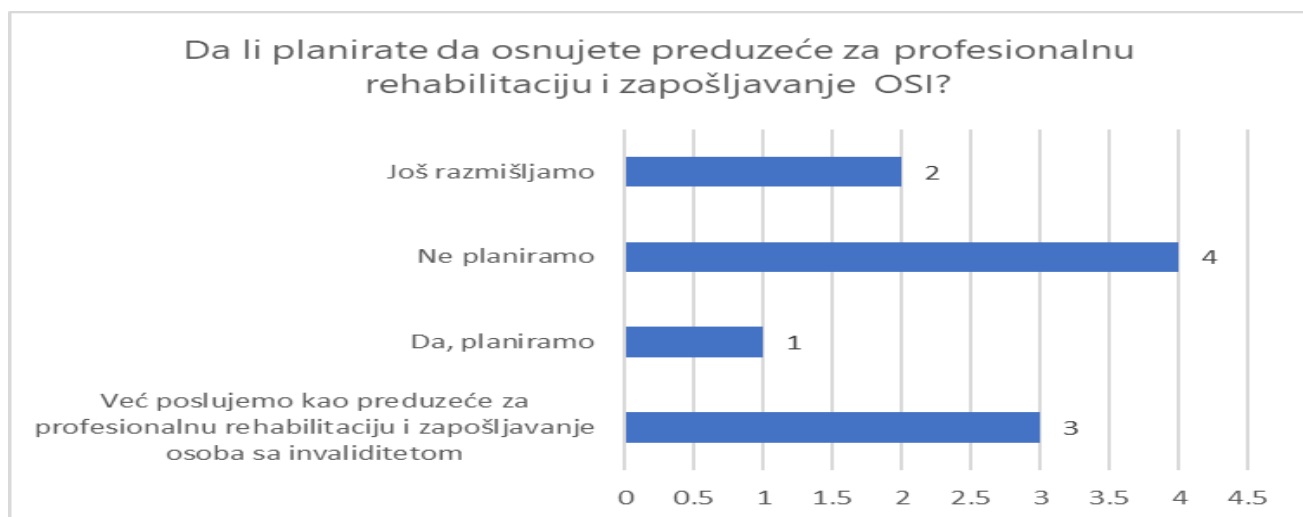
Под појмом професионална рехабилитација подразумевају се програми мера и активности које се спроводе са циљем да се особа са инвалидитетом оспособи за одговарајући посао, да се запосли, задржи посао или у њему напредује, односно да се преквалификује за други одговарајући посао.

Она пружа увид у психофизичке и радне способности особа са инвалидитетом, интересовања, могућности у запошљавању, спретност, издржљивост, умешност и указује на очуване радне способности/потенцијале који су од значаја за будућу професионалну активност ових лица. Процес професионалне рехабилитације обухвата и социјалнопсихолошку процену и практичну проверу радних способности особа са инвалидитетом.

Предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом у складу са Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом може да оснује Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе, привредно друштво, удружење особа са инвалидитетом или друго правно или физичко лице.

Предузеће Може обављати делатност ако испуњава следеће услове:

- a) да има у радном односу на неодређено време најмање пет особа са инвалидитетом;
 - b) да, у односу на укупан број запослених, има у радном односу на неодређено време најмање 50% особа са инвалидитетом, од чега најмање 10% особа са инвалидитетом које могу да се запосле само под посебним условима;
- да има одговарајући простор, који одговара локацијским, инфраструктурним и функционалним стандардима и одговарајућу техничку и другу опрему за радно оспособљавање и рад особа са инвалидитетом;
- да има запослена стручна лица за радно оспособљавање и професионалну рехабилитацију особа са инвалидитетом, уколико предузеће запошљава више од 20 особа са инвалидитетом, односно ангажована стручна лица уколико предузеће запошљава мање од 20 особа са инвалидитетом, и то:
- једно лице за извођење практичне наставе и обуке за послове за које се оспособљавају особе са инвалидитетом одговарајуће струке и најмање средњег нивоа образовања, са искуством у раду са особама са инвалидитетом од најмање три године,
 - једно лице високог нивоа образовања и најмање једном годином искуства у раду са особама са инвалидитетом за послове пружања професионалне асистенције запосленим особама са инвалидитетом,
 - једно лице високог нивоа образовања и најмање једном годином искуства у раду са особама са инвалидитетом - саветника за интеграцију на радном месту;
- a) да има акредитован најмање један програм обуке за особе са инвалидитетом из области производно-услугне делатности предузећа, који је заснован на исходима образовања и који има за циљ оспособљавање за рад, доквалификацију, преквалификацију и обучавање;
 - b) да има дозволу за обављање делатности, коју након провере свих испуњених услова издаје Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и које је надлежно за контролу и надзор рада ових предузећа.

Од 10 правних субјеката који су попунили упитник три већ послују као предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ, четири не планирају да оснују предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ, два субјекта још размишљају а један субјект планира да оснује предузеће за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ.

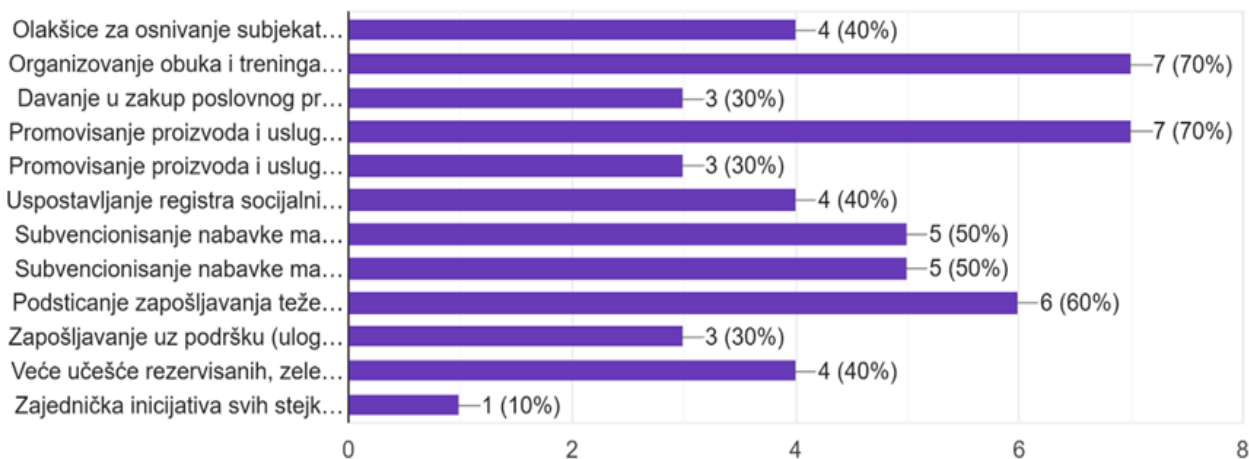
4. Подршка Града Крагујевац представницима социјалне економије

Циљ анализе је био да боље сагледамо сектор социјалне економије у граду Крагујевац, да мапирамо постојеће и потенцијалне представнике СЕ и да дамо препоруке како да се додатно помогне и унапреди пословни амбијент за представнике СЕ.

Упитани су навели које иницијативе би највише допринеле унапређењу економског окружења, односно, олакшале њихово пословање на локалу.

Koji vid podrške lokalne samouprave bi mogao da unapredi vaše poslovanje?

10 responses

Од укупно 10 анкетираних правних субјеката:

- 70% (7 анкетираних субјеката) се изјаснило да је потребна организација обука и тренинга за подизање пословних вештина социјалних предузећа, субјеката социјалног предузетништва
- 70% (7 анкетираних субјеката) се изјаснило да је неопходна подршка у промовисању производа/услуга социјалних предузећа, субјеката социјалног предузетништва субвенционисањем учешћа на сајмовима (који се организују на локалном и националном нивоу)
- 60% (6 анкетираних субјеката) се изјаснило да је потребно подстицање запошљавања теже запошљивих категорија незапослених
- 50% (5 анкетираних субјеката) се изјаснило да је неопходно субвенционисање набавке машина и опреме за субјекте социјалног предузетништва
- 50% (5 анкетираних субјеката) се изјаснило да је потребно субвенционисање набавке машина и опреме за предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ
- 40% (4 анкетираних субјекта) су се изјаснили да је неопходно успостављање регистра социјалних предузећа, субјеката социјалног предузетништва у циљу њихове веће видљивости
- 40% (4 анкетираних субјекта) су се изјаснили да је неопходно веће учешће резервисаних, социјалних и зелених јавних набавки у поступцима јавних набавки
- 40% (4 анкетираних субјекта) су се изјаснили да су битне олакшице за оснивање субјеката социјалног предузетништва у локалној заједници
- 30% (3 анкетираних субјекта) указују на значај давање у закуп пословног простора представницима социјалне економије по повлашћеним ценама
- 30% (3 анкетираних субјекта) указују на значај подршке локалне самоуправе у промовисању производа/услуга предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ субвенционисањем учешћа на сајмовима (који се организују на локалном и националном нивоу)
- 30% (3 анкетираних субјекта) указују на значај субвенционисања запошљавања уз подршку (улога радног тренера је заправо та улога пратиоца) - Определити средства у буџету за финансирање „пратње“ особама са посебним потребама како би субјекти који стекну статус социјалног предузетништва били више фокусирани на обављање једне или више области пословања у циљу остварења друштвене улоге и опстанку на тржишту
- Заједничка иницијатива свих стејхолдера на локалу ка републичким институцијама у циљу усвајања подзаконских аката – један анкетирани субјект је указао на значај ове иницијативе

VII ПРОГРАМСКЕ МЕРЕ

Мера подршке обухвата активности усмерене на јачању капацитета представника СЕ у циљу стицања знања и вештине за доношење одлука о стицању статуса социјалног предузећа, као и подршку социјалним предузећима која желе да стекну статус. Такође, активности која ће јачати социјална предузећа са статусом у складу са Законом, промовисању оних која послују на тржишту, односно, производе и услуге која имају додатну вредност у обављању делатности које доприносе заштити животне средине и циркуларној економији, развоју руралних подручја, култури, образовању и другим областима у домену одрживог развоја.

У складу са чланом 8. Закона о контроли државне помоћи („Службени гласник Републике Србије“, број 73/19) и чланом 95-97. Уредбе о правилима за доделу државне помоћи („Службени гласник Републике Србије“, број: 13/10, 100/11, 91/12, 37/13, 97/13, 119/14, 23/21-др.уредбе, 62/21-др.уредбе, 99/21-др.уредбе, 20/23-др.уредба, 43/23-др.уредба, 48/23-др.уредба и 17/25-др.уредба).

Подршку је могуће пружити локалним привредницима без обзира на то да ли су у тешкоћама у складу са чланом 2. Уредбе о правилима за доделу државне помоћи. Такође, се овим путем пружа и подршка развоју кооператива, кластера и других облика удруживања.

Подршка се односи на привредне субјекте са пословним седиштем⁶ на територији града Крагујевца, који обављају производне и услужне делатности, а који су претходно измирили све своје претходне уговорне обавезе према локалној самоуправи као и обавезе које спадају у категорију локалних изворних или републичких прихода.

Локална самоуправа препознала је потребе привреде и у складу са тим у оквиру ове подршке могуће је суфинансирати трошкове повезане са следећим активностима:

1. Информисање и едукација

- **Кампање за промоцију социјалног предузетништва (радионице, догађаји, медијски садржај).** Многа социјална предузећа имају квалитетне производе и услуге, али им је тешко да допру до купаца, посебно у јавном и пословном сектору. Потребно је промовисање представника социјалне економије која послују на тржишту, односно, производе и услуге која имају додатну вредност у обављању делатности које доприносе заштити животне средине и циркуларној економији, развоју руралних подручја, култури, образовању и другим областима у домену одрживог развоја.

Трошкови за које је могуће обезбедити суфинансирање су: Промотивне активности које подразумевају видео и писане кампање, организација радионица и догађаја а све са циљем да се грађанима, медијима и привредницима олакша да разумеју шта је социјално предузетништво и зашто је оно важно. Организација обука, радионица, семинара, конференција са циљем промосиња и едукације Такође, израду веб платформе за промовисање производа и услуга социјалних предузећа у Граду Крагујевцу, као и публикација и проспеката са услугама и производима, али и успешним причама. Платформа би помогла у мапирање субјеката социјалне економије на локалу у циљу њихове веће видљивости и креирање регистра/листе представника СЕ на локалу што би повећало њихову видљивост и доступност заинтересованим партнерима. Платформа би била на званичном сајту Града на коме је представљен привредни потенцијал, са посебним сегментом посвећеном социјалној економији.

2. Подршка у оснивању и развоју социјалних предузећа

- **Пружање подршке и организација обука за представнике социјалне економије за изградњу вештина у области друштвеног и економског извештавања које је неопходно у процесу стицања статуса.** Ова активност има за циљ јачање капацитета представника да

⁶ Односи се и на страна правна лица која у сваком случају морају бити основана у складу са важећим прописима на територији Републике Србије

стекну знања и вештине које ће им помоћи при доношењу одлуке да ли да стекну статус социјалног предузећа, или, да помогну социјалним предузећима која желе да стекну статус да испуне потребне услове. Ове активности ће допринети повећаној способности социјалних предузећа за израду квалитетних и релевантних извештаја.

Трошкови за које је могуће суфинансирање су трошкови: организација обука и тренинга за подизање пословних вештина представника СЕ, за развој пословног модела, финансијско управљање, мерење друштвеног утицаја, израду друштвених и економских извештаја потребних за стицање статуса СЕ, маркетинг. Такође, менторски програми у партнерству с успешним предузетницима и стручњацима, пословним асоцијацима и тако даље.

- **Програми акцелерације и инкубације намењени социјалним предузећима.** Успостављање оваквог програма је важно, јер социјална предузећа имају за циљ да решавају друштвене и еколошке изазове кроз тржишно одрживо пословање, али упркос свом потенцијалу, ова предузећа често се суочавају са препрекама као што су: ограничен приступ финансијама, недовољна пословна знања и вештине, недостатак менторства и стручне подршке, недовољна видљивост и умрежавање, неразумевање социјалног предузетништва од стране јавности и институција, успостављање програма акцелерације и инкубације пружа циљану подршку у раним и развојним фазама предузећа, чиме се повећава њихова одрживост, друштвени утицај и капацитет за отварање радних места, посебно за осетљиве друштвене групе. Циљ програма је да се ојачају капацитети социјалних предузећа за пословање, раст и утицај, повећање броја одрживих и успешно позиционираних социјалних предузећа, као и стварање подстицајног екосистема за социјално предузетништво.

Програм може бити подељен у две компоненте:

А. Инкубација (за рану фазу развоја): Намењена новооснованим или почетничким социјалним предузећима (0–2 године).

Кључне услуге:

- Простор за рад (co-working, опрема)
- Обуке из основе бизнис планирања, финансија, маркетинга, правних аспеката
- Подршка у регистрацији и избору правне форме
- Израда друштвене и пословне мисије
- Подршка у приступу првим финансијским средствима (мини-грантови, донације)
- Менторство са стручњацима из области бизниса, финансија и социјалног утицаја
- Повезивање са заједницом, медијима и институцијама

Б. Акцелерација (за растућа предузећа): Намењена социјалним предузећима која већ послују и желе да скалирају свој утицај.

Кључне услуге:

- Индивидуализовани менторинг и коучинг
- Развој стратегије раста и приступ новим тржиштима

- Подршка у пријавама за инвестиције, грантове или кредите
- Анализа и мерење социјалног утицаја
- Правно и рачуноводствено саветовање
- Подршка у дигитализацији и унапређењу ефикасности
- Pitch тренинзи и повезивање са инвеститорима (impact инвеститори, фондације)

3. Финансијска подршка социјалним предузећима

- **Омогућити приступ програмима за субвенционисање набавке машина и опреме за субјекте социјалног предузетништва и предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ.** Препознајући да овај сегмент привреде има ограничен приступ финансирању, поготову оном које је условљено новим запошљавањем, али и препознајући потребу да се омогући привредним субјектима куповина и набавка опреме мање вредности, град Крагујевац је одлучио да суфинансира трошкове повезане са активностима мањих улагања. Очекује се да ће програм резултирати у повећању броја одрживих социјалних предузећа, отварањем нових радних места, посебно за маргинализоване групе, развоју иновативних решења за друштвене изазове, и тако даље.

Трошкови за које је могуће суфинансирање су трошкови: набавке алата, машина, постројења, опреме, различитих инструмената (контролних и мерних); куповине, изградње, доградње, реконструкције пословног простора и његово опремање; набавке рачунарске опреме и пратећих програма; повезани са планирањем и организовањем рада од куће у привредним субјектима где је то могуће.

4. Мреже и партнерства

- **Формирање локалне мреже социјалних предузетника** је важно како због јачање видљивости и препознатљивости јер социјални предузетници често делују појединачно и нису довољно видљиви у локалној заједници. Умрежавање им омогућава да заједнички промовишу свој рад, друштвени утицај и вредности. Због размене искустава и добрих пракси. Локална мрежа омогућава редовну комуникацију, размену знања, подршку у решавању конкретних проблема и учење једних од других. Колективно заступање интереса: Као организована група, мрежа може ефикасније заступати своје интересе према локалним самоуправама, донаторима, јавним институцијама и медијима. Заједнички наступ на тржишту социјалним предузећима могу кроз мрежу помоћи да развију заједничке производе, услуге или брендирање, што повећава њихову тржишну позицију и економску одрживост. Унапређење поверења локалне заједнице јер када делују заједно, предузећа шаљу снажну поруку солидарности, друштвене одговорности и укорењености у заједници.

Повезивање са националним и међународним мрежама пружа приступ финансијским ресурсима, донаторима, инвестиционим фондовима и програмима подршке (ЕУ фондови, фондације, *impact* инвестиције). Чланство у мрежама доприноси подизању капацитета кроз учешће у тренинзима, обукама, студијским посетама и програмима размене. Социјална предузећа добијају прилику да своје производе и услуге представе ширем тржишту укључујући могућност извоза и *e-commerce* канале.

Док **партнерства са приватним сектором** за развој заједничких иницијатива даје могућност комбиновање ресурса и знања: Приватне компаније могу понудити знања из пословања, менаџмента, дигитализације и логистике, док социјална предузећа доносе друштвени утицај, иновације и блискост заједници. Корпоративна друштвена одговорност (CSR): Многе компаније траже партнере за друштвено одговорне активности – социјална предузећа су идеални партнери за заједничке пројекте, као што су: запошљавање осетљивих група, заштита животне средине, едукације и локални развој. Финансијска подршка и инвестирање: Приватни сектор може подржати социјална предузећа кроз директне донације, друштвено одговорне инвестиције или набавке (преференцијално куповање од социјалних предузећа).

Формирање локалне мреже социјалних предузетника, њихово повезивање са националним и међународним платформама, као и партнерства са приватним сектором, представљају кључне кораке за јачање одрживости сектора, повећање друштвеног утицаја, убрзање развоја локалне заједнице, и стварање нових прилика за запошљавање и иновације. Такво умрежавање гради ефикасан екосистем социјалне економије који почива на солидарности, сарадњи и одрживом развоју.

Трошкови за које је могуће суфинансирање су трошкови: студијских посета у земљи и иностранству, посета различитим мрежама СЕ и конференцијама које они организују, средства да град Крагујевац буде домаћин другим мрежама и за организацију конференција.

5. Приступ тржишту

- **Суфинансирање сајмова и промоција локалних социјалних предузећа** да би се омогућила већа видљивост социјалних предузећа, јавност упознала са њиховим услугама и производима и тако остварили додатне контакте са потенцијалним купцима на локалним и новим тржиштима. Поред тога суфинансирање ових трошкова је неопходно и због тога што су трошкови ове врсте врло високи због чега социјална предузећа нису у стању да их сами у потпуности финансирају.

Трошкови који се могу суфинансирати су трошкови који се односе на учествовање на сајмовима и изложбама или трошкови везани за посете сајмовима и изложбама како у земљи тако и у иностранству. Трошкови учествовања на сајмовима и изложбама подразумевају трошкове постављања и изнајмљивања штанда и вођење штанда. Трошкови посете сајмовима и изложбама подразумевају трошкове организовања путовања и то плаћање трошкова пута и хотела највише за две особе из истог привредног субјекта.

- **Јачање капацитете наручиоца у поступцима јавних набавки** за већу примена социјалних критеријум који је дефинисан у члану 85 Закона о јавним набавкама. На тај начин би се омогућило да социјални предузетници могу да добијају уговоре за одређене послове за које наручилац жели да ангажује пословне субјекте од посебног интереса, имајући у виду добробит коју заједница има од ангажовања социјалних предузетника и потребу за њиховим јачањем.

Трошкови за које је могуће суфинансирање су трошкови: обуке за наручиоце на који начин да стимулишу веће учешће социјалних предузећа у поступцима јавних набавки

ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР ПО ГОДИНАМА

Финансијска средства за реализацију Програма обезбеђују се из буџета града Крагујевца и планирају се у складу са програмским периодом 2026–2028. године. Средства су распоређена према кључним програмским мерама, у складу са категоријама државне помоћи и релевантним Уредбама.

VIII ИЗБОР ПРОЈЕКТА/КОРИСНИКА, МЕХАНИЗМИ ПРАЋЕЊА И ИЗВЕШТАВАЊА

Град Крагујевац ће једном годишње донети одлуку којом реализује овај Програм а на основу ње и у односу на годишње приоритете и расположивост средстава расписаће се јавни позив/конкурс за доделу средстава.

Јавни позив/конкурс расписује Градско веће на предлог надлежне Управе, који ће се објавити у најмање једним дневним новинама на територији града Крагујевца и веб страници Града. У зависности за које активности ће се расписивати јавни позив/конкурс, документација ће се детаљно у њему дефинисати. Програм дефинише следећу обавезну документацију:

1. Изјава о истинитости пријављених података,
2. Пријавни образац,
3. Пословни план – саставни део овог програма,
4. Потврда о регистрацији правног лица,
5. Изјава о претходно добијеној државној помоћи,
6. Изјава подносиоца пријаве за доделу подстицајних средстава.

Избор пројекта зависи од достављеног пословног плана и описа који корисник представи а који мора да докаже предности које ће локална самоуправа остварити у погледу пореза и осталих накнада које је привредни субјект у обавези да плати.

Дакле избор пројекта/корисника зависи од анализе прихода и расхода, обима производње/услуге, поврата инвестиције и одрживости инвестиције, односно од приказане економско-финансијске анализе у пословном плану предузећа посебно уколико се оцењује додела јавних средстава за реализацију инвестиционог улагања.

Избор пројекта/корисника ће обавити комисија коју формира Градско веће, у складу са расположивим средствима у буџету, а у односу на правилник о оцењивању пристиглих захтева који ће бити дужна да изради у што краћем року од свог формирања. Поред тога изабрана комисија ће донети пословник о свом раду.

На основу предлога добијеног од Комисије, Градска управа надлежна за послове локалног економског развоја доноси одлуку о додели средстава у складу са прописаним процедурама на основу које начелник Управе потписује уговор о додели средстава. Уговор о додели средстава обавезно мора да садржи констатацију о достављеној документацији, обавезе корисника, обавезе локалне самоуправе, износ средстава који се додељује, основе пројекта за који се средства додељују, средство обезбеђења и др.

Праћење и евалуација

Циљ праћења и евалуације је да се систематски процени колико су мере из Програма за социјална предузећа биле ефикасне и делотворне, какав су друштвени, економски и институционални утицај имале, као и како се могу унапредити у будућим циклусима подршке.

Начин на који ће се пратити и евалуирати ефекти Програма подразумева дефинисање индикатора на улазном нивоу (*input*): који могу подразумевати број и врсту подржаних мера (обуке, финансијски инструменти, менторинг, мреже), висину уложених средстава, број укључених партнера и институција.

Дефинисаће се индикаторе на излазном нивоу (*output*): који могу да обухвате број подржаних социјалних предузећа, број обука/радионица и њихова посећеност, број учесника (укључујући број жена, младих, РОМ-а, ОСИ и других маргинализованих група), број развијених бизнис планова или модела. На крају, дефинисаће се и индикатори резултата (*outcome*): који могу да мере пораст прихода и запослености у социјалним предузећима, број новоотворених радних места (посебно за осетљиве групе), повећан приступ тржишту, финансијама или новим партнерствима, побољшање капацитета предузећа у управљању, маркетингу, мерењу утицаја. Мериће се и индикатори утицаја (*impact*): који могу да подразумевају мерење друштвеног утицаја активности предузећа на заједницу (нпр. смањење незапослености, социјална инклузија), степен институционалне подршке и укључености локалних самоуправа, одрживост предузећа након завршетка програма и тако даље.

Мониторинг над реализацијом пројекта за који су одобрена средства врши организациона јединица за локални економски развој.

План комуникације

План комуникације има за циљ да обезбеди транспарентност, правовремено информисање и укључивање свих релевантних актера у реализацију Програма подршке социјалном предузетништву и социјалној економији. Комуникација се спроводи у складу са принципима јавности рада, транспарентности и доступности информација грађанима, а у складу са Законом о планском систему.

1. Канали информисања

Јавност, привредни субјекти и представници социјалне економије биће информисани путем следећих канала:

- Званична веб страница Града Крагујевца (јавни позиви, резултати, обавештења, новости)
- Дневне и локалне новине
- Друштвене мреже Града (Facebook, Instagram, LinkedIn)
- Сервисне информације путем огласних табли месних заједница
- Електронске мејлинг листе заинтересованих страна
- Партнерске институције (ПКС, НСЗ, удружења)

2. Јавна расправа и учешће заинтересоване јавности

У оквиру припреме или измена Програма, биће организована јавна расправа у складу са прописима, са циљем да се:

- представе предложене мере,
- добију коментари и сугестије заинтересоване јавности,
- укључе представници цивилног друштва, социјалних предузећа и стручњаци.

Резултати јавне расправе биће објављени на веб страници Града.

3. „INFO дан“ за представнике социјалне економије

За потребе бољег разумевања услова јавног позива и процедура, биће организовани:

- Инфо дани
- Презентације Програма
- Отворене Q&A сесије
- Појединачне консултације (уколико постоји интересовање)

Ови догађаји ће помоћи представницима СЕ да разумеју услове конкурса, документацију и да добију подршку пре подношења пријава.

4. Објављивање резултата

Након спроведеног јавног позива, биће објављено:

- листе вредновања (прелиминарна и коначна),
- списак корисника,
- износ додељених средстава,
- образложење одлука.

Објављивање се врши путем:

- веб странице Града,
- „Службеног листа града Крагујевца“,
- друштвених мрежа.

5. Комуникација током реализације и извештавања

Корисници ће бити редовно информисани о:

- обавезама током спровођења пројекта,
- роковима за извештавање,
- процедурама контроле,
- потреби благовременог достављања извештаја.

Ови кораци осигуравају ефикасно, транспарентно и правовремено информисање свих актера укључених у реализацију Програма.

IX ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КОРАЦИ У ПРИПРЕМИ, СПРОВОЂЕЊУ И ПРАЋЕЊУ ПРОГРАМА ЗА ПОДРШКУ СОЦИЈАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА И СОЦИЈАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Поступак за реализацију Програма

- Доношење годишње Одлуке о условима и начину реализације Програма којом се одређују које мере из програма ће се реализовати у току 2026. године;
- Доношење Одлуке о образовању Комисије за доделу средстава;
- Закључак о расписивању јавног позива за избор пројекта/програма корисника подстицајних средстава којим се остварује подршка социјалном предузетништву на територији града Крагујевца у оквиру Програма;
- Расписивање јавног позива за подношење предлога пројекта/програма за доделу подстицајних средстава за подршку социјалном предузетништву на територији града Крагујевца;
- Утврђивање предлога листе, вредновање и рангирање пројекта (збирна листа вредновања (оцене) квалитета пројекта, прелиминарна листа вредновања и рангирања пројекта са предлогом новчаних средстава, коначна листа вредновања и рангирања пројекта;
- Упућивање захтева за давање мишљења о расположивости средстава (регистар преузетих обавеза) одељењу за финансије и буџет града Крагујевца;
- Упућивање захтева за давање мишљења на нацрт форме уговора о додели подстицајних средстава за Програм служби градског правобранилаштва;
- Предлог Закључка о давању претходне сагласности на решење о додели средстава за финансирање/суфинансирање пројекта социјалног предузетништва на територији града Крагујевца;
- Закључак о давању сагласности на закључење Уговора о додели подстицајних средстава за подршку социјалном предузетништву;
- Закључак о давању сагласности на Предлог решења о додели средстава за финансирање/суфинансирање пројекта социјалног предузетништва на територији града Крагујевца;
- Доношење Решења о додели средстава за финансирање/суфинансирање пројекта социјалног предузетништва на територији града Крагујевца;
- Упућивање захтева за објављивање акта у „Службеном листу града Крагујевца“;
- Потписивање уговора;
- Прикупљање и контрола извештаја и правдање добијених средстава.

Х ЗАКЉУЧАК

Програм за социјална предузећа представља стратешки одговор на потребу за инклузивнијим и одрживијим економским развојем локалних заједница. Подршка социјалним предузећима омогућава повезивање економских активности са друштвеним циљевима, чиме се отварају могућности за запошљавање маргинализованих група, унапређује социјална кохезија и подстичу иновације усмерене на решавање конкретних друштвених проблема. Социјална предузећа доприносе решавању конкретних проблема у заједници кроз иновативне и одговорне пословне моделе који комбинују економску одрживост са друштвеном мисијом.

Локалне самоуправе имају кључну улогу у стварању подстицајног окружења за развој овог сектора. Подршка кроз јавне позиве, коришћење јавних ресурса, сарадњу у оквиру локалних мрежа и интеграцију социјалног предузетништва у локалне развојне стратегије може знатно унапредити ефекте овог програма.

Кроз системску подршку — обуке, менторство, финансијске и нефинансијске мере, умрежавање и приступ тржишту — овај програм гради капацитете постојећих и нових социјалних предузећа за дугорочну одрживост и друштвени утицај. Успостављање партнерстава са јавним, приватним и цивилним сектором додатно јача екосистем у којем социјална предузећа могу напредовати.

Свеобухватан приступ, праћен сталним мониторингом и евалуацијом, омогућава континуирано унапређење програма и прилагођавање стварним потребама на терену. Социјално предузетништво није само облик пословања — оно је средство за изградњу праведнијег, одговорнијег и отпорнијег друштва.

Због тога је важно да овај програм добије дугорочну институционалну, финансијску и политичку подршку, како би се допринос социјалних предузећа унапредио, препознао и трајно интегрисао у локалне и националне развојне стратегије.

Мрежу локалне подршке социјалном предузетништву у Крагујевцу, поред Градске управе за развој и инвестиције, Секретаријата за локални економски развој, привреду, пољопривреду и заштиту животне средине, Одељења за локални економски развој и привреду, чине и Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља, Привредна комора Србије – регионална комора у Крагујевцу, Удружење "Путоказ Крагујевац", Удружење Down Крагујевац, Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Крагујевац, Национална служба за запошљавање КГ, РЕДАСП - Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља, Савез слепих Крагујевац - Окружна организација Савеза слепих Србије Крагујевац, Центар за социјални рад Крагујевац, Солидарност, Центар за породични смештај и усвојење, Центар Звезда социјално предузеће.

Добијањем Обавештења Комисије за контролу државне помоћи локална самоуправа је поступила у складу са чланом 28. Закона о контроли државне помоћи („Службени гласник РС“, број 73/19).

Исто тако овим Обавештењем Комисија за контролу државне помоћи је утврдила да постоји државна помоћ која се додељује за реализацију овог програма, као и да је таква државна помоћ усклађена са правилима за доделу државне помоћи. Овиме се ствара правна сигурност за кориснике јавних средстава добијених за реализацију активности наведених Програмом.